

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **Ž.**, so sídlom v B., proti žalovanému **JUDr. J.**, bývajúcemu v B., zastúpenému JUDr. M., advokátom v S., **o vypratanie nehnuteľnosti**, vedenej na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 11 C 167/2004, o dovolaní žalovaného proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove zo 6. augusta 2008 sp. zn. 4 Co 66/2008, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie žalovaného **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Humenné uznesením z 2. apríla 2008 č.k. 11 C 167/2004-310 nepriznal žalovanému oslobodenie od súdnych poplatkov v spojitosti s jeho dovolaním proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 16. januára 2008 sp. zn. 3 Co 41/2007. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že žalovaný podniká ako fyzická osoba, je aj spoločníkom spoločnosti A., spol. s r.o. B., a ak nie je pri svojej podnikateľskej činnosti úspešný a dostal sa do finančných strát, nie je to dôvod na oslobodenie od poplatkovej povinnosti. Podnikateľská činnosť nesie so sebou riziká a neúspech v podnikateľskej činnosti nezakladá dôvod na oslobodenie od poplatkovej povinnosti. Zároveň upozornil na to, že žalovaný vo svojej žiadosti o priznanie oslobodenia od platenia súdnych poplatkov uviedol, že je vlastníkom niekoľkých nehnuteľností v hodnote určite vyššej než 1 milión Sk. Výška poplatkovej povinnosti predstavuje 6 000 Sk a zaplatenie súdneho poplatku v takejto výške nemôže ohroziť ekonomické a spoločenské postavenie žalovaného a ani jeho rodinu.

Krajský súd v Prešove na odvolanie žalovaného uznesením zo 6. augusta 2008 sp. zn. 4 Co 66/2008 napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov potvrdil so spresnením, že nepriznanie oslobodenia sa vzťahuje na dovolacie konanie (§ 219 O.s.p.). V dôvodoch svojho rozhodnutia poukázal na správne posúdenie

pomerov žalovaného súdom prvého stupňa, ktorý vychádzal zo skutočností uvádzaných samotným žalovaným v jeho žiadosti o priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, teda že sociálne a majetkové pomery žalovaného neodôvodňujú priznanie oslobodenia od platenia súdneho poplatku v dovolacom konaní. Zároveň poukázal aj na to, že ani v odvolacom konaní žalovanému nebolo priznané oslobodenie od súdneho poplatku za odvolanie – uznesením Okresného súdu Humenné č.k. 11 C 167/2004-113, ktoré uznesenie odvolací súd potvrdil, a od tohto rozhodovania sa nezmenili sociálne a majetkové pomery žalovaného, ktorý ani v dovolacom konaní nespĺňa podmienky pre priznanie oslobodenia od súdneho poplatku podľa § 138 O.s.p.

Uvedené uznesenie odvolacieho súdu napadol dovolaním žalovaný. Navrhol uznesenie odvolacieho súdu spolu aj s uznesením Okresného súdu Humenné z 2. apríla 2008 č.k. 11 C 167/2004-310 zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Namietal, že postupom súdov mu bolo odňaté právo konať pred súdom podľa § 237 písm. f/ O.s.p. Uviedol, že rozhodnutie o nepriznaní mu oslobodenia od súdneho poplatku za dovolanie nezohľadňuje, že na základe ním doložených právoplatných súdnych rozhodnutí je preukázateľné, že má povinnosť zaplatiť trovy konania spolu so súdnymi poplatkami spolu 3 212 420 Sk, že ide o rozhodnutie diskriminujúce ho ako podnikateľa voči nepodnikateľovi pri priznávaní oslobodenia od súdnych poplatkov. Vytýkal, že súd rozhodol na princípe, že právo domáhať sa svojho práva na nezávislom súde svedčí len nemajetným podnikateľom, zatiaľ čo podnikatelia, ktorých majetková situácia neumožňuje súdny poplatok zaplatiť, toto právo nemajú. Namietal, že nemá praktické ani teoretické možnosti zaplatiť súdny poplatok vzhľadom na prebiehajúce exekučné konania postihujúceho celý majetok a brániace mu uskutočniť právne úkony smerujúce k získaniu finančných prostriedkov. Zároveň uviedol, že „existuje podozrenie, že zákonná sudkyňa OS Humenné JUDr. J. je chorobne predpojatá voči dovolateľovi“, t.j. založil dovolanie aj na tvrdení o vade podľa § 237 písm. g/ O.s.p., keďže sudkyňa JUDr. J. vydala uznesenie Okresného súdu Humenné z 2. apríla 2008 č.k. 11 C 167/2004-310.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený advokátom (241 ods. 1 O.s.p.), skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) najskôr to, či podaný opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa o nepriznaní oslobodenia žalovanému od súdneho poplatku za dovolanie, má procesnú formu uznesenia. Podmienky prípustnosti dovolania proti uzneseniu odvolacieho súdu sú upravené v ustanoveniach § 237 a § 239 O.s.p. Prípustnosť dovolania podľa § 239 O.s.p. v predmetnej veci neprichádza do úvahy, lebo tu nejde o uznesenie, ktoré je uvedené v § 239 ods. 1 O.s.p., a ani o niektoré z potvrdzujúcich uznesení vymenovaných v § 239 ods. 2 písm. a/ až c/ O.s.p.

So zreteľom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p., zaoberal sa dovolací súd i otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z takýchto väd (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, o prípad nepodania návrhu na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, o prípad odňatia možnosti účastníka konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo súdom nesprávne obsadeným).

S prihliadnutím na obsah dovolania žalovaného dovolací súd osobitne skúmal, či nedošlo k vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p., t.j. že žalovanému bola postupom súdu odňatá možnosť konať pred súdom.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva.

Účastník občianskeho súdneho konania má procesné právo požiadať o oslobodenie od súdneho poplatku (§ 138 O.s.p.), žiadosť doložiť dokladmi, z ktorých vyvodzuje jeho

opodstatnenosť; rovnako má procesné právo, aby súd o tejto žiadosti rozhodol. Občiansky súdny poriadok účastníkovi však nepriznáva (nezaručuje) právo, aby súd vyhovel jeho žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov (postupoval a rozhodol podľa jeho predstáv a názorov).

Pre vyhovenie návrhu (žiadosti) účastníka na oslobodenie od súdneho poplatku je v zmysle § 138 ods. 1 O.s.p. potrebné, aby súčasne boli splnené dve podmienky, a to že: 1/ oslobodenie je odôvodnené pomermi žiadateľa a 2/ nejde o prípad svojvoľného alebo zrejme bezúspešného uplatňovania alebo bránenia práva. Ak z týchto kumulatívnych podmienok nie je splnená čo i len jedna, žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov vyhovieť nemožno.

V danom prípade súdy zhodne nevyhoveli žiadosti dovolateľa z dôvodu nesplnenia prvej podmienky. Pri rozhodovaní o oslobodení od súdnych poplatkov súd vo vzťahu k splneniu prvej podmienky prihliada k celkovým majetkovým pomerom žiadateľa a tiež k výške súdneho poplatku, pričom v prípade fyzických osôb berie do úvahy tiež ich pomery sociálne, rodinné, ekonomické, zdravotné a podobne. Pri právnických osobách a fyzických osobách - podnikateľoch možno vziať do úvahy aj ich podnikateľské aktivity, stav a štruktúru ich majetku, prípadne platobnú (in)solventnosť. Účastníkovi konania jeho nepriaznivá majetková situácia nesmie znemožňovať uplatňovanie alebo bránenie jeho procesných práv a naplniť jeho právo na právnu pomoc v občianskom súdnom konaní. Celkové zhodnotenie všetkých pomerov účastníka konania sa má premietnuť do záveru, či účastník je so zreteľom na jeho pomery schopný zaplatiť súdne poplatky a uhrádzať trovy spojené s konaním. Pokiaľ by to jeho pomery nedovoľovali, súd mu prizná zodpovedajúce oslobodenie od súdnych poplatkov (v plnom rozsahu alebo v určitej časti). Oslobodenie od súdnych poplatkov však nemožno priznať - a to ani vtedy, ak by to pomery žiadateľa odôvodňovali -, ak by zo strany účastníka (žiadateľa) išlo v konaní o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva (druhá uvedená podmienka). Poplatky zaplatené pred rozhodnutím o oslobodení sa nevracajú.

O oslobodenie od súdneho poplatku žiadajúci účastník konania, pokiaľ sleduje dosiahnutie úspechu svojej žiadosti, musí súdu vierohodným spôsobom preukázať svoje

pomery rozhodujúce pre posúdenie opodstatnenosti jeho žiadosti (splniť si povinnosť tvrdenia a preukázania svojich nepriaznivých pomerov).

Zo spisu vyplýva, že žalovaný v spojitosti so svojou žiadosťou o oslobodenie od súdneho poplatku za dovolanie udával a dokladoval, že v rokoch 2005 a 2006 ako podnikateľ fyzická osoba mal stratu a rovnako mal stratu v uvedených rokoch aj ako spoločník a konateľ vo firme A., spol. s r.o., ďalej že proti nemu ako fyzickej osobe sú začaté viaceré exekúcie a rovnako aj proti uvedenej právnickej osobe; ďalej poukázal na zhoršenie svojho zdravotného stavu, že je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím, že trpí nevyliciteľnou chorobou a podrobil sa špeciálnej biologickej liečbe. Zároveň tvrdil, že spolu s rodinou (manželkou Vierou a dcérou Dominikou) žili a žijú na úkor starých rodičov, súrodencov, ktorí im zabezpečujú najnevyhnutnejšie podmienky na živobytie. Uviedol, že v iných konaniach bol oslobodený od súdneho poplatku. Poukázal tiež na rozhodnutie ÚPSVaR v Humennom, detašované pracovisko Snina, úsek sociálnych vecí a rodiny č. j.: X. zo 14. októbra 2005 o priznaní 500 Sk mesačne od 1. septembra 2005 z dôvodu sociálnej pomoci za zvýšené nároky pre chorobu. Z jeho žiadosti o oslobodenie od súdneho poplatku tiež vyplýva, že je vlastníkom viacerých nehnuteľností, ktorých hodnotu sám ocenil na niekoľko miliónov Sk.

Poplatková povinnosť, ktorá vznikla žalovanému ako dovolateľovi (§ 2 ods. 4 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov) podaním dovolania (§ 5 ods. 1 písm. a/ cit. zákona) vo výške dvojnásobku poplatku stanoveného v sadzobníku súdnych poplatkov (§ 6 ods. 2 tretia veta cit. zákona) podľa položky 1 písm. b/ tohto sadzobníka, ktorý tvorí prílohu citovaného zákona, predstavovala sumu 6 000 Sk, teraz 199 €.

Podľa názoru dovolacieho súdu, keď Krajský súd v Prešove ako odvolací súd uznesením zo 6. augusta 2008 sp. zn. 4 Co 66/2008 potvrdil uznesenie Okresného súdu Humenné z 2. apríla 2008 č.k. 11 C 167/2004-310, neodňal svojím rozhodnutím možnosť žalovaného konať pred súdom.

Zamietnutie žiadosti žalovaného o oslobodenie od súdneho poplatku za dovolanie a potvrdenie zamietajúceho uznesenia odvolacím súdom (pre nesplnenie prvej z dvoch kumulatívnych podmienok uvedených v § 138 ods. 1 O.s.p.) sa neprieči zákonu. Žalovaný mal procesnú možnosť, aby doložil podanú žiadosť o oslobodenie od súdneho poplatku

a preukázal, že jeho pomery odôvodňujú priznanie oslobodenia od súdneho poplatku. Z doložených dokladov od žalovaného síce vyplýva, že v uvedených rokoch bol so svojim podnikaním vo finančnej strate a že voči nemu sa vedú exekučné konania, tieto doklady však neposkytujú náležitý – úplný obraz toho, aké sú skutočné celkové pomery a z čoho a ako vlastne zabezpečuje svoje základné životné potreby žalovaný so svojou rodinou. Je pritom na účastníkovi – žiadateľovi o oslobodenie od súdnych poplatkov doložiť ako konkrétne pokrýva svoje životné potreby a že tieto jeho pomery oslobodenie od súdneho poplatku opodstatňujú. Súd (spravidla) nie je nijako bližšie informovaný o osobných a majetkových pomeroch žiadateľa. Je to žiadateľ, ktorý o svojich pomeroch má súd informovať (povinnosť tvrdenia) a predložiť dostatočné doklady, resp. označiť dôkazy, že jeho pomery oslobodenie od súdnych poplatkov opodstatňujú (dôkazná povinnosť); súd iba posúdi, či doklady (dôkazy) sú úplné (z hľadiska objasnenia pomerov žiadateľa), či v tomto smere nevyvolávajú pochybnosť a pod. V tomto smere žiadateľ má teda nielen povinnosť tvrdenia, ale i dôkaznú povinnosť – predložiť dostatočné doklady, resp. označiť dôkazy, že jeho pomery oslobodenie od súdneho poplatku opodstatňujú. Žalovaný aj v dovolaní poukazuje na to, že je majetným podnikateľom, napriek tomu – vzhľadom na straty v rámci podnikania a proti nemu bežiacie exekučné konania bol názoru, že mu prislúcha oslobodenie od súdneho poplatku za dovolanie; pritom však svoje majetkové pomery komplexne (v celom rozsahu), a to najmä vzhľadom na aktíva svojho majetku nepreukázal a ani nedoložil ako zabezpečuje svoje základné životné potreby. Dôvodom pre oslobodenie žalovaného od uvedeného súdneho poplatku nie je to, že v inom súdnom konaní mu súd oslobodenie od súdneho poplatku priznal. Zároveň zo spisu vyplýva, že žalovaný bol schopný zaplatiť poplatok vo výške 6 858 Sk (porovnaj č.l. 174 spisu), ktorý poplatok je dokonca vyšší než nezaplatený poplatok za dovolanie (pokiaľ v napadnutom uznesení odvolací súd uviedol, že žalovanému za dovolanie vznikla poplatková povinnosť vo výške 13 617 Sk, tento údaj nie je správny, keďže táto povinnosť vznikla žalovanému iba vo výške 6 000 Sk – 199 €).

Napadnutým uznesením odvolacieho súdu a jemu predchádzajúcim uznesením súdu prvého stupňa o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku za dovolanie nebola žalovanému odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Dovolací súd ďalej osobitne skúmal, či nebol naplnený dovolací dôvod, a teda i prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. g/ O.s.p. v tom, že by rozhodoval vylúčený sudca. Dovolateľ totiž namietal, že sudkyňa súdu prvého stupňa JUDr. J. je voči nemu chorobne

predpokladá a v tejto spojitosti poukázal na to, že voči nej využil svoje právo podať sťažnosti a podnety u kompetentných orgánov vrátane upovedomenia – podozrenia z trestnej činnosti sudkyne.

Dovolací súd vychádzal z ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá právna úprava skutočnosti, ktorá je pre vylúčenie sudcu považovaná za právne relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu, a to:

1. k veci, v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci, alebo
2. k účastníkom konania, ktorý vzťah by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k ním, alebo
3. k zástupcom účastníkov konania, ktorý vzťah by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod bodom 2.

Dovolací súd však vzal do úvahy i to, že pri výklade ustanovenia o vylúčení sudcov je treba vychádzať zo zásady prijatej judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej spravodlivosť nielen že musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná. Znamená to, že za vylúčeného by bolo možno považovať i takého sudcu, ktorý by síce bol bez pomeru k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom, vzhľadom však na konkrétny spôsob konania (chovania) by bolo možno objektívne pochybovať o jeho nezaujatosti. Nestrannosť sudcu sa teda nechápe len ako subjektívny postoj – osobné presvedčenie sudcu, ale z objektívneho pohľadu, t.j. či sú dané dostatočné záruky vylučujúce akúkoľvek legitímnu pochybnosť o jeho nezaujatosti.

O takýto prípad vylúčenia sudkyne Okresného súdu Humenné JUDr. J. nešlo. Neboli predovšetkým zistené žiadne zásadné procesné pochybenia zo strany tejto sudkyne a samotné využitie možnosti podávania podnetov, resp. opravných prostriedkov, oznámení a pod., ktorými dovolateľ prejavil nedôveru či podozrenie voči uvedenej sudkyňi, nezakladá ešte dôvod pre záver, že uvedená sudkyňa je vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí, v ktorých dovolateľ vystupuje ako účastník konania. Okolnosť, že uvedená sudkyňa nepriznala žalovanému oslobodenie od súdneho poplatku za dovolanie neznamená

favorizovanie druhého účastníka konania, resp. diskrimináciu žalovaného, ako to ten namieta v dovolaní.

Z objektívneho pohľadu nemožno mať pochybnosti o nezaujatosti tejto sudkyne súdu prvého stupňa, ktorá rozhodovala v predmetnej právnej veci.

Z uvedeného vyplýva, že dovolateľ v tejto veci nedôvodne namietal vady konania v zmysle § 237 písm. f/ a g/ O.s.p., pričom ani iné vady konania uvedené v § 237 O.s.p. v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť dovolania preto nemožno vyvodiť z ustanovenia § 237 O.s.p.

Vzhľadom na to, že prípustnosť dovolania nemožno v danom prípade vyvodiť z ustanovenia § 239 a ani z ustanovenia § 237 O.s.p., Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením odmietol dovolanie žalovaného podľa § 243b ods. 4, 5 v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. ako smerujúce proti rozhodnutiu, ktoré nemožno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. júla 2009

JUDr. Jana Bajánková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková